

Культура України

XIV – першої пол. XVII ст.

Негативно на культурний процес вплинули:

- падіння Візантійської імперії в XV ст.

позбавило православну церкву зовнішньої підтримки;

- відсутність власної державності;
- зростаюча загроза ополячення й окатоличення після укладення Люблінської унії;
- татарська агресія.

Піднесенню української культури сприяли:

- процеси формування українського народу та української мови;
- вплив західноєвропейського Відродження та Реформації;
- технічний та технологічний прогрес;
- виникнення та розвиток власного друкарства;
- поява на історичній арені козацтва.

Розвиток гуманістичної думки:

■ Ідеї гуманізму:

- ✓ обстоювання гідності людської особистості;
- ✓ людина – активний суб'єкт дії, творець історії;
- ✓ заперечення Божественного походження влади й держави,
- ✓ обстоювання невтручання церкви у державні справи.

■ Носії гуманізму:

- ✓ Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Лукаш із Нового Міста, Станіслав Оріховський-Роксолан, Севастьян Кленович, Шимон Шимонович та ін.

Юрій Котермак
(Юрій Дрогобич)
(бл. 1450 - 1494)

Український філософ,
астроном, перший
український доктор
медицини, ректор
Болонського університету.

**Перший український автор
друкованого твору
«Прогностична оцінка
поточного 1483 року»**

Станіслав Оріховський-Роксолан

- Український письменник, оратор, публіцист, філософ, історик, гуманіст.
- Найвідоміший твір - «Настанови польському королеві Сигизмунду Августу» (1543 р. і 1548 р.)

Переклади Святого Письма слов'яно- руською мовою:

- Пересопницьке Євангеліє (1556 - 1561);
- Острозька Біблія 1581 р.

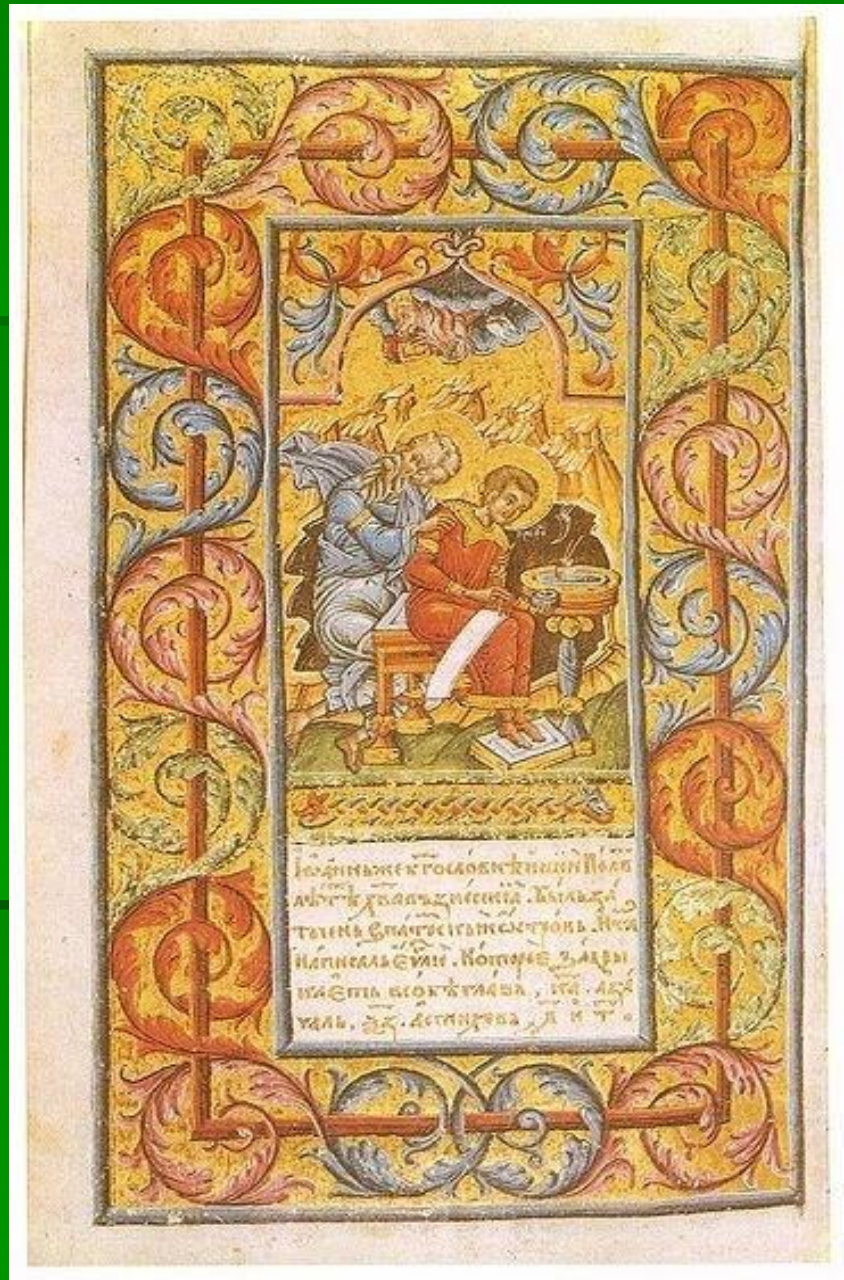

Пересопницьке Євангеліє (1556 – 1561)

Рукописна пам'ятка
староукраїнської
мови та мистецтва
XVI століття.

Переклад і
переписування:

Михайло Василієвич
з Сянока,
архімандрит
Пересопницького
монастиря Григорій.

Острозька Біблія 1581 р.

Перше повне друковане видання всіх книг Св. Письма церковно-слов'янською мовою, підготовлене гуртком учених при Острозькій школі (головний перекладач і редактор – Герасим Смотрицький)

Освіта. Стан шкільництва

Школи:

- **Школи при церквах і монастирях**
(підготовлені дяки навчали дітей письму церковнослов'янською мовою, основам арифметики, молитвам, співу);
- **протестантські та католицькі школи та колегіуми** (давали вищий рівень знань, однак їх метою було навернення якомога більшої кількості українців до католицької віри);
- **греко-слов'яно-латинські школи**
(Острозька академія, братські школи)

Острозька академія (1576)

Заснував князь Костянтин-Василь Острозький.

вивчення семи вільних наук (граматики, риторики, діалектики, арифметики, геометрії, музики, астрономії), а також філософії, богослов'я, медицини;

вивчення п'яти мов: слов'янської, польської, давньоєврейської, грецької, латинської;

Перший ректор - Герасим Смотрицький.

Костянтин-Василь
Острозький

Братські школи

- **1586 р.** - перша братська школа у Львові;

- **1615 р.** - братська школа у Києві (перший ректор – Й. Борецький);

- **1631 р.** - Лаврська школа (заснував Петро Могила);

Києво-Могилянська колегія

1632 р. - Києво-Братська колегія (Києво-Могиллянська колегія)

Заснував: Петро Могила

курс навчання - 12 років; 8 класів, кількість предметів - понад 30.

вивчення семи вільних наук, філософії, богослов'я, медицини тощо; мов: книжної української, церковнослов'янської, грецької, латинської й польської.

Початок книгодрукування

Першими друкарями стали:

- **Швайпольт Фіоль** у Кракові надрукував книги цієї мови: «Осьмоглавоє слово» («Октоїх»), «Часослов» і «Слово о законі».
- Білорус **Франциск Скорина**: - (1517), «Біблія руска».
- **Іван Федоров**: 1574 р. - «Апостол» українська друкована книга в Україні; 1581 р. - український друкований підручник «Буквар». У 1581 р. видав Острозьку Біблію.

Друкарня Києво-Печерської лаври

- Заснована **1615 р.** архімандритом Лаври Єлисеєм Плетенецьким
- Видання: «Часослов» (1616 р.), «Лексикон слав'янороскій» Памви Беринди (1627), «Требник» Петра Могили (1646).

Усна народна творчість

- оспівування традицій Київської Русі;
- обрядова поезія (русальні, купальські, обжинкові пісні, голосіння);

з XVI ст.

- нові фольклорні жанри — думи, історичні пісні
- нова тематика — боротьба проти татарсько-турецької агресії,
- новий герой — козак-воїн, захисник рідної землі.

Творці і виконавці дум

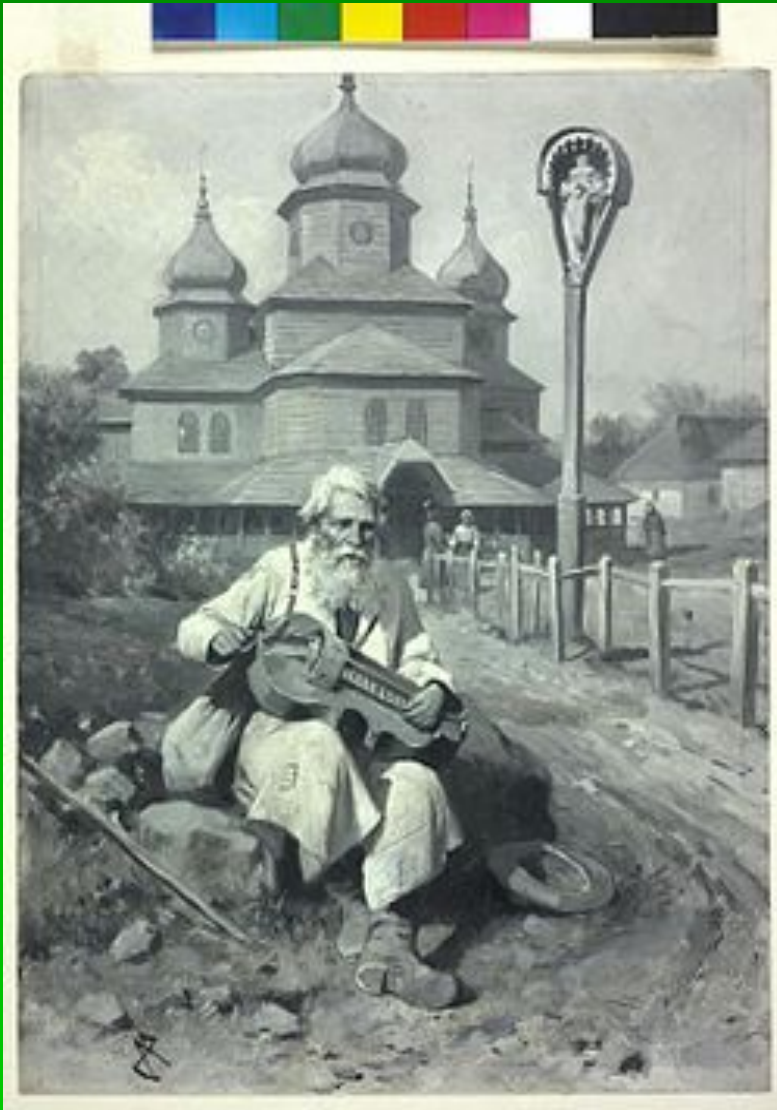
Кобзарі

Кобза

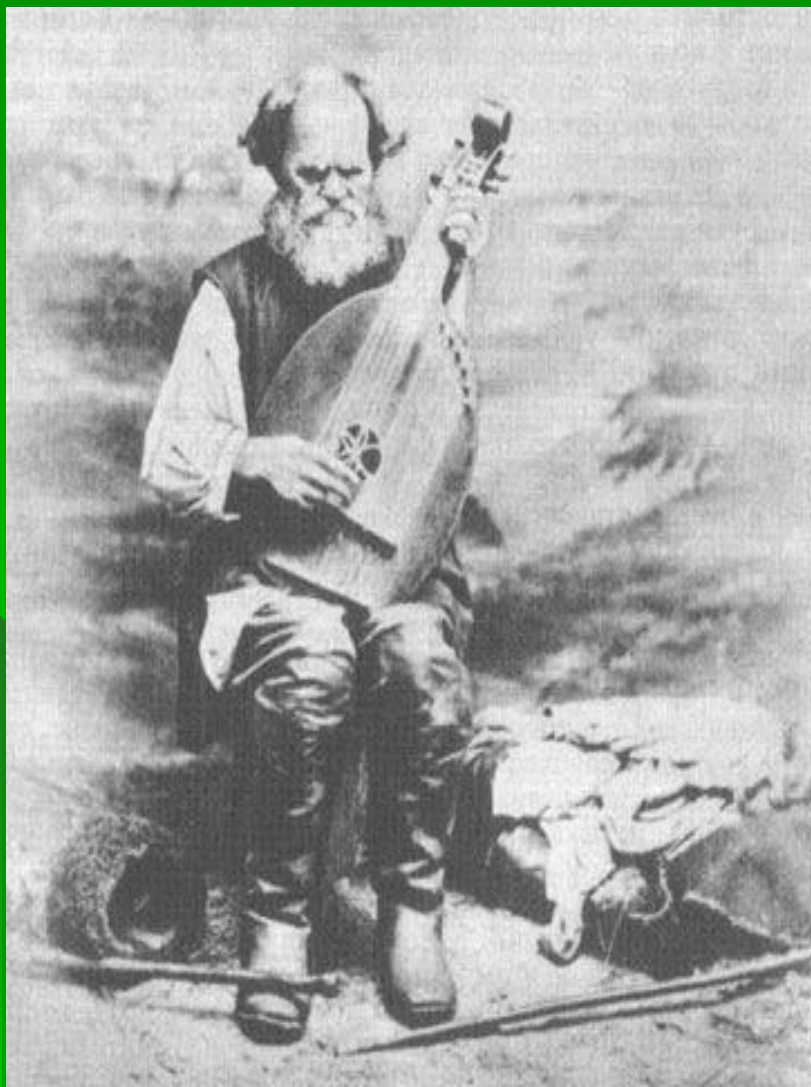
✓ Лірники

Ліра

Бандуристи

Бандура

Література

- розвиток традицій літератури Київської Русі (літописання: західноруські й Короткий Київський літописи)
- розвиток ораторсько-проповідницької та агіографічної прози (збірник повчально-оповідального змісту «Ізмарагд»; твори Григорія Цамблака);
- поява латино- і польськомовних творів (поезія С. Кленовича, твори Станіслава Оріховського)
- поява полемічної літератури.

Полемічна література - публіцистичні твори, що стосувалися церковно-релігійного життя, зокрема проблеми унії православної і католицької церков.

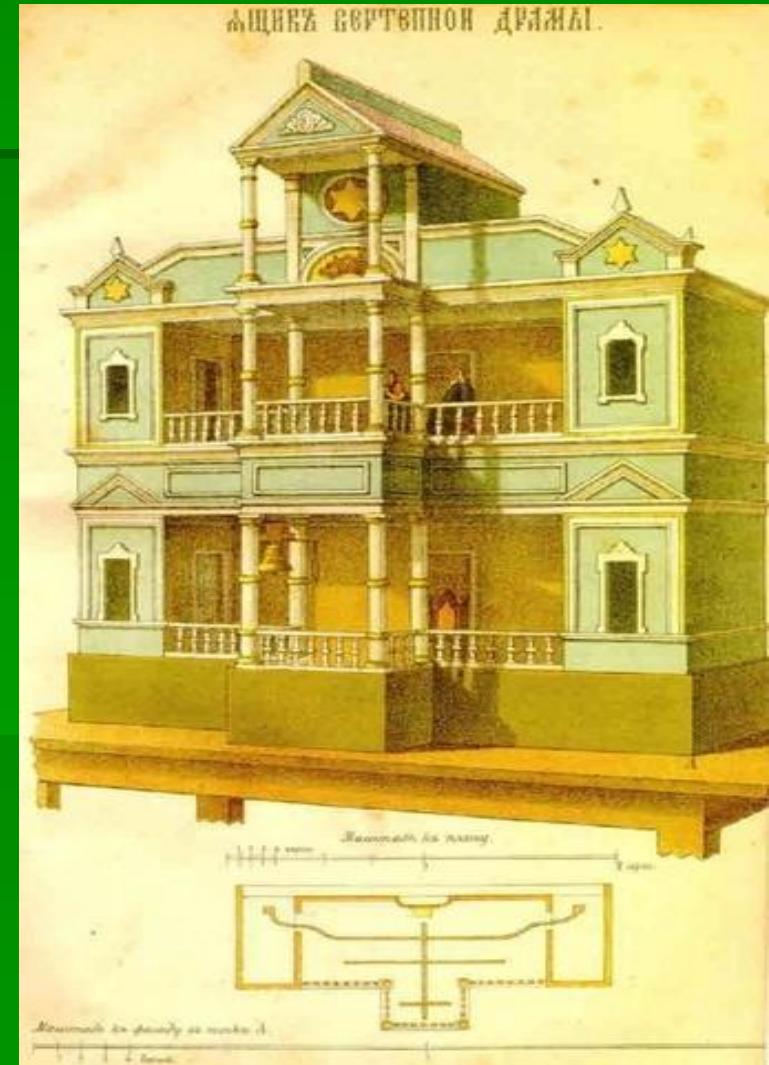
- Герасим Смотрицький «Ключ царства небесного», «Календар римський новий»
- Іван Вишенський «Послання до єпископів...»
- Мелетій Смотрицький «Тренос» («Плач»)
- Стефан Зизаній «Казання святого Кирила, патріарха єрусалимського»
- Іпатій Потій «Унія, або виклад попередніх артикулів...»
- Йов Борецький «Протестація» (спільно з Є. Курцевичем та І. Копинським).

Іван Вишенський

Драматична література й театр

- XVI – перша пол. XVII ст. - початок формування української драматургії
- Шкільна драма (на релігійні теми);
- Інтермедії (невеликий розважальний драматичний твір, який виконують між актами вистави)
- Вертеп - пересувний український ляльковий театр, де ставили релігійні і світські п'єси.

Скринька вертепної драми